

נשמה וגוף

בצלם אלקים

"ויאמר אלהים: נעשה אדם בצלמנו כדמותנו".

תיאור הבריאה, המופיע בראשיתה של התורה, מגיע לשיאו בבריאת האדם – שהוא לבדו נברא "בצלם אלהים"². על-ידי בריאת האדם בצלמו, החדיר בו הקב"ה אהבה טבעית כלפיו, המתבטאת ביכולתו להתקשר במודע למקור חייו, לבורא עולם, באמונה ובהכרה. האמונה בה', וההכרה בנוכחותו בכל פרטי החיים, הן המפתח לבריאות הרוחנית והגשמית.

כשם שבריאת העולם הראשונית היתה כפולה – "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ"³ – כך נברא גם האדם כפול – בגוף ובנשמה. באדם, חלקו ה'שמימי' – הנשמה, מאוחד כל כך עם חלקו ה'ארצי' – הגוף, עד שהם נדמים להויה אחת. לאמיתו של דבר, הגוף הגשמי הוא שיקוף מדויק של הנשמה הרוחנית המלובשת בו. משום כך תולה הקבלה את הבריאות הגופנית בבריאותה של הנשמה.

מכיוון שעל פי הקבלה מתפקדים הגוף והנשמה כיחידה אחת, אם ברצוננו להבין את האנטומיה והפיזיולוגיה האנושיות בעינים רוחניות, עלינו להבין תחילה את מהות הנשמה ואת פעולתה בתוך הגוף.

אחד מעקרונות היסוד הבסיסיים ביותר לעניין זה, הוא המערכת של עשר הספירות, שהן עשרה ערוצים של חיות וקדושה. ונציין, שעשר הספירות

הללו פעמים שהן אחת עשרה, כאשר גם ספירת העל־מודע – הכתר – וגם מקבילתה המודעת – הדעת – נכללות במנין.

משמעות המונח "ספירות" משתנה בהתאם להקשר שבו הוא משמש. עשר הספירות עשויות לבטא את עשרת אופני ההתגלות האלוקית, את עשרת כוחות הנפש, או את עשרת הכוחות הבונים את המציאות⁴. כל העולמות שאנחנו שרויים בהם – בין רוחניים ובין גשמיים – מציגים את אותו מערך של תבניות עליונות. לפיכך, ניתן לראות בכל אחת מהספירות, כח יוצר הפועל מתחת לפני השטח, בונה עולמות, או – ברמת הפרט – מעצב את תכונות השכל והרגש הבסיסיות של הנפש.

ראשית, נבחן את הדגם הקבלי המכונה "עץ החיים", ונסביר כיצד מתבטאות הספירות שבו ככוחות של הנפש המתיחסים לכל ההיבטים של החיים האנושיים.

הספירות

קו שמאל	קו האמצע	קו ימין
	כתר	
בינה		חכמה
	דעת	
גבורה		חסד
	תפארת	
הוד		נצח
	יסוד	
	מלכות	

הכח הראשון בנפש, הכתר, הוא החוויה העל-מודעת של הנפש. כשם שכתר מונח על הראש, כך ספירת הכתר משקפת את סגולתה של הנפש להתקשר לתחום הנשגב שמעבר לגבולות השכל המודע, התחום שאיננו נתון להגיון ולהסבר. בחסידות⁵ מבואר כי העל-מודע מתפצל לשלושה חלקים: אמונה, תענוג ורצון.

ובנוגע לריפוי: ראשית כל חייב אדם להאמין בבורא העולם⁶ ה"רופא כל בשר ומפליא לעשות"⁷. לאחר מכן עליו להתחבר לעונג החיים הפנימי ולרצון להרפא.

אחרי הכתר מגיעים שלושה כוחות שכליים של הנפש (כוחות המושכל, בלשון הקבלה), הנקראים: חכמה, בינה ודעת.

הכח השכלי הראשון של הנפש, החכמה, היינו היכולת האינטואיטיבית של ההכרה לגלות ולקלוט הארות חדשות. בהחדירה ברכים חדשים של תובנה לתוך תודעתו של אדם, מספקת ספירת החכמה את הגרעין הרעיוני ממנו צומחת ההכרה כולה. גילוייה של החכמה בנפש, תלוי ברמת הבטול הפנימי אליה מגיע האדם.

הבטול העצמי יוצר כלי קיבול בתוך הנפש, שבדומה לוואקום, מושך לתוכו אור וחיות רוחניים.

בינה, הכח השכלי השני בנפש, היא כושר הניתוח השכלי, המעבד ובונה תובנות חדשות באמצעות ניגוד והשוואה. תהליך הבניין ההגיוני הוא המניב מצבי תודעה מפותחים ומורכבים. החוויה הנפשית הפנימית של הבינה היא שמחה.

השמחה בעבודת ה' נובעת מהבנת המעלה הגדולה הניתנת לאדם מוגבל ובן תמותה בעצם האפשרות שלו לעבוד את האין סוף ב"ה. החסידות מלמדת ששמחה – החוויה הפנימית של הבינה, כנ"ל – מזינה את געגועי הנשמה לשוב ולהתאחד עם הבורא. בספר ישעיה נאמר: "ולכבו יבין ושב [אל הקב"ה] ורפא לו"⁸. זהו כוחה של הבינה (ושל השמחה) לרפא.